הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל כ"ח תמוז, שנה לפטירתו

המשגיח

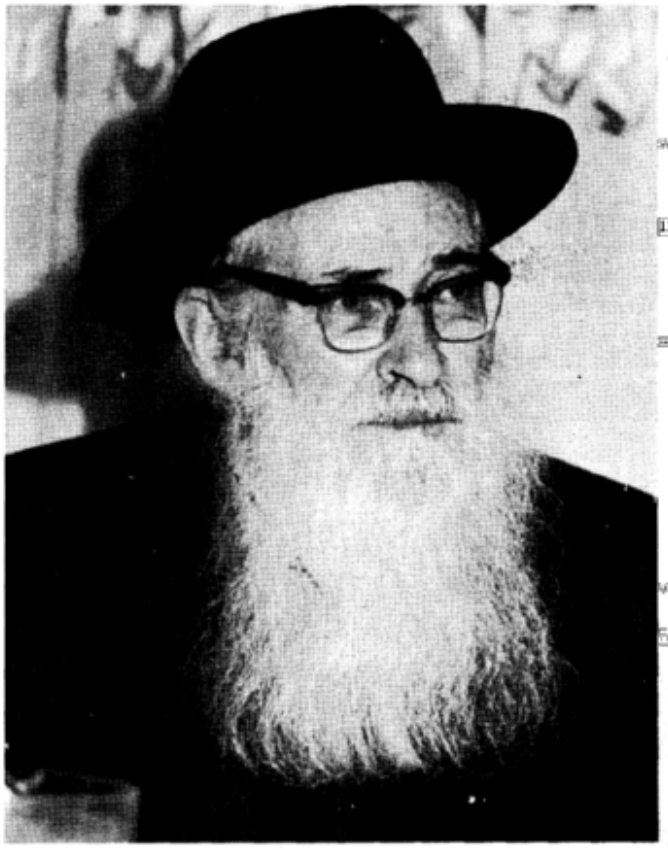

"שלשה שמות לו לאדם, שם שנכתב בספר תולדתו, ושם שקראו לו אביו ואמו, ושם שקראו לו הבריות" - וכולם הרי קראו לו "המשגיח"...

(מדברי מרן הגרא"מ שך שליט"א)

שלום מאיר

"חמוהני אם יש ברור הזה מי שיודע להוכיח אם אומר לו טול קיסם מבין שיניך. אומר לו טול קורה מבין עיניך"

(ערכין טז:)

רומה, שעמדו חז"ל ונעלו רלת כפני משגיחים. המשגיחים העומדים ותובעים, מוכיחים ומזהירים בלא הרף מהי חובת האדם בעולמו, מעידים על רפיון בלימוד ואיחור לתפילה, מוקיעים פגם במידות וקובלים על שעה של בטלה.

הם מאתרים יער של קוסמים בין שיני המון תלמידים - בעוד הם עצמם נתונים למעקב מאות זוגות עינים. עינים מוחנות, מעריכות, מוקיות - ובקורתיות. עינים, העוקבות אחר שיחם ושיגם, אחר הנהגתם ואורחותם. בסורים ומחוצה להם, בעתות שמחה וחנוכה, בהנהגת הציבור והיחיד, עוקבות כל רגע ובוחנות כל תג. וכל צל קיסם חופר לקורת בית הבר. שהרי על כן הוא המשגיח, הוא הרונמא, הוא הרמות. שהרי על כן הוא תובע מהם, ואשר על כן - עליו להיות מושלם.

עמד רבי אלעזר בן עזריה ואמר, אם יש ברורו מי שיודע להוכיח, מי שראוי לו להוכיח.

אבל באזנינו שמענו, אבותינו סיפרו לנו, על המשגיחים שידעו להוכיח, ועל אלפי תלמידים שקיבלו את הוכחתם, באהבה ובהערצה. רבי המוסר מקלם ומסלבודקה, נובהרדוק ומיר, לומזא ופוניבז.

ואנו ובינו, והסרנו - כל כמה שלא הסרנו - את המשגיח. את מורנו, רבי חיים. את המשגיח, שאף צילו של קיסם לא דבק בבגדו.

מנוי ומדוד

מותר היה לו, למשגיח, להוכיח על ביטול תורה. על ביטול הזמן, על רגע שחולף בלא ניצול.

שהרי אצל המשגיח, היה כל רגע מדוד, מנוי ושקול. עשרים ושלשה ועדים מסר בשבוע, ושמונה שיחות כלליות. מלבד הרצאות בחוגים, ומלבד שיחות פרטיות, מתמשכות ונוקבות. עמוד והכפל את שעות השיחות, עמוד וקשלם אותן, שכן לא היתה שיחה שלא קדמה לה הכנה מרוקדקת, ובחינה ויגיעה. עמוד, והשתומם.

עמוד ומנה את יבול כתביו של המשגיח, והכפל וְרַבֵּץ. משום שהמשגיח העיד בעצמו, שלא גיבש שיחה בטרם הגיה וסינן ושכלל ותיקן, שבע פעמים ויותר. ואתה, עמוד והשתומם.

אם תעמוד בפני ספרייתו של המשגיח, הגרוזשה כל כך, והמסודרת כל כך, הושם ידך, והוצא ספר באקראי. על פנים הכריכה תמצא רשימה, כתובה בעטרון בכתב ידו המדוקדק, ובה ממורטים עניני הספר וחידושיו הנצרכים, ומצויינים למקומם. יש של ידע, וחסכון של זמן יקר.

שלשלת זהב

כי הזמן, עבור המשגיח, היה מתנות. לא מתנת שמים ארוכה ומתמשכת, שניצולה נמדד באחוזים, אלא שרשרת מתנות שלובות ונפרדות, הנמדדות כל אחת לעצמה ולבדה.

על כן התאכזב האברך שישב לצידו בנסיעה לילית וביקש לקשור עמו שיחה. משום שהמשגיח ישב, מצוייד בפנס כיס, ולמד. לפתע התקלקל הפנס וכבה, ותקוותו של האברך שבה וניעורה. מה רבה היתה פליאתו, כאשר המשגיח פתח את ארנקו, ושלה מתוכו פנס כיס חילופי...

על כן, היה יושב בחתונות משפחתיות בריחוק מה, מוציא מחיקו ספר קטן - קטן דווקא, שלא להתבלט ושלא לעורר הערכה - ולומד. הוא נהג כן בחתונות משפחתיות שאינן חתונות בניו, שהרי בהן היה הוא המחותן והמארח. בחתונות משפחתיות שאינן חתונות תלמידיו, שהרי אף בהן היה הוא המחותן והמשמח...

על כן, כאשר השתתף בישיבות חינוך - היה עוסק בהגות כתביו בעודו מאזין לדברים שלא הצריכו את התערבותו, ובעת האוכל - היה ענוה על מכתבים. וכאשר ישב בחדר המתנה בבית החולים, וחדכה לניתוח בנו - ציין לעצמו מראי מקומות בספר חדש שיצא לאור, וכאשר הוא עצמו שכב על מיטת הניתוחים והוזקקה לו תריקת הרדמה, המשיך להגיה את ספרו עד שהזריקה פעלה את פעולתה...

תמונה אופיינית

יהיו כאלו, שיראו בכך מופת להתמדה. דומה, שהמשגיח היה מבכר את המונה "ניצול הזמן". שהרי התמדה היא יחסית, יש מתמיד ויש מתמיד יותר. התמדה נמדדת בשעות, בחלקי יממה. אצל המשגיח, נידונה כל דקה לגופה, היא ואין בלתה. דומה, שהיו לו עשרות עיסוקים - ולא היא, כל רגע ועיסוקו שלו. נפתיים עיסוק אחר - נחתם מיהר, ונפתח תחתיו אחר.

משנפטר המשגיח, נשאל אחד מתלמידיו - ר.למיד זו מילה מחייבת, נאמר משומעי לקחו - מה היה המאפיין את רבו. השאלה קשה, והתשובה עליה יומרנית. אבל אוזנו אברך ענה: כתריסר שנים שמענו מפיו שיעורים בביתו. לעתים היו שיעורים לפני מואנו, לעתים התאספו לשיעור אחר לכתנו. מעולם לא נראה על השלחן ספר, שאינו קשור לשיעור שלפנינו...

שנה מתוך שנה

אוצר החכמה

אם נצרף אנו את רגעינו המנוצלים, אולי יתקבצו לנו שעות בכל יום, אולי יתאספו מספר חודשים בשנה. אצל המשגיח, התקבצה שנה בכל שנה.

כמה שנים עוזה כך, בשרשרת רגעים ותריסו? אם נספר שבלמודו ביישיבת לומזא, בהיותו בחור צעיר, היתה לו קביעות ללימוד הלכות בספר חיי אדם בעמודו בתור לנטילת ידים - וסמכה קביעות זו וכה ועדך "סיום" על ספר חיי אדם כולו - נקבל מושג על התשובה לשאלה זו.

אם נספר שכאשר תפלתו התארכה - ולתפלתו עם להקדיש מקום לעצמה - והוא איחר לארוחה, היה מוותר על הסעודה כדי שלאלאחר לסדר הלימוד, נקבל מושג על התשובה.

אם נוסיף ונספר שמודו ורבו, הרב רסלר זצ"ל, קבע עמו שיחה שבועית, והמשגיח ביקש שפיחה זו תעדך תוך כדי ארוחות בוקר משותפת כדי שלא תיטול זמן מלימודיו, נקבל את התשובה.

★

היה מי שראוי לו להוכיח, על שמירת הזמן.

ומה עם מוסרז!

תפקידו של המשגיח, אינו רק להשגיח על תלמידיו. ייעודו הוא להוריתם, כיצד להשגיח על עצמם. להתחתם בלימוד המוסר.

מעשה, וקמה מהומה בישיבה בעת האוכל, תלמיד פגע בחברו. המשגיח היה מיד במקום. מדוע עשית זאת, שאל. הוא פגע בכבוד רבי, ענה המחוור. ומה עם מוסר, שאל המשגיח. הרי המוסר מלמדנו לשלוט על הרגשות, לשקול כל מעשה. מה עם מוסר?!

פעם נקט המשגיח במהלך, שהלך והסתבך ונראה כמוטעה. הוא נשאל, האם אינו מתחרט שנקט בו. מתחרט? ענה המשגיח - להתחרט צריך כאשר נוקטים בצעד פזיז, בלי מחשבה תחילה. אם שקלו ובחנו והחליטו בשיקול לב, אין מקום לחרטה. השתלשלות הדברים היא ביד ההשגחה. זהו מוסר.

כאשר הוחכר מצבו של המשגיח והוחלט להבהילו לבית החולים ביום ששי לפני כניסת השבת, והאמבולנס הזומן והתמהמה מלבוא, לבש המשגיח את בגדי השבת וישב להעביר את הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, כמנהגו. זהו מוסר.

כאשר שב המשגיח מבית החולים לאחר הניתוח הקשה, ואחר רלקת הריאות הסמוכנת, ולאחר ההדרדרות במצבו, ביקש שישלחו לעקוב אחר המעיל שנסר לתיקון, שהרי עליו לעלות ולהשגיח בישיבה. במצבו, היה זה גילוי מעודד השתאות של אמונה איתנה. בר בבר, קרא לתלמידו-רעו הגר"י ספינר יבלח"א והודהו והדריכו בנתיבות כתבי וסידורם, מה מהם מושלם ומה טעון עריכה, באיזה מידה וכיצד. הגר"י ספינר היה נרגש ונרעש. אם המשגיח התרגש, הרבר לא ניכר עליו: "האדם הרי חייב לעדוך פעם סדר בעניניו"...

כשסיים את עריכת הסדר האחרון לחייו - ביסודים ובמאובים ובקשיי דיבור, אך בשעה שתיים אחר הצהרים, בהרגלו - ביקר את חתנו "אם ירצה ה', בעוד שנתיים גם נחוג בחרוה". זהו אמונה ובטחון. אבל כאשר נפטר, הותיר רשימה מדוקדקת שנערכה תוך יסודים ויגע, ובה פירוט קלטות השיחות המושאלות ושמות השואלים, לבל יאבדו שיחות מהר, ולבל יתבדרו שמועות שאינן מגוהות מאידך - זהו מוסר.

נוח לרצות

המשגיח, נזהר כל ימיו שלא לפגוע באיש, ומשנדמה היה לו שמישהו חש נפגע, לא נרגע עד שפייסו. אם סירב לקבל ילד לתלמוד תורה שבראשותו, עקב שיקולי מרבת הרבים - שלח לבקש את מחילת האב הנפגע. אם חשש שהקפיד הקפדה יתירה על בחור, היה מטיב עמו במידה גדושה משך שנים. אם התפרץ בחור כנגד הנהגה מחושבת שלא הבינה, היה טורח ומפייסו. אברך בקש את המשגיח לפעול למענו, והפעולה לה קיוה התמהמהה. ביום שלפני הניתוח, נראה המשגיח מחפש אחר האברך. הוא ביקש לומר לו, שלא יחשדו, שהוא התקשר לאותו מקום שוב ושוב, ולא נענה. סוף דבר, המשגיח סידר את הענין עוד לפני הניתוח...

דומה, שהמשגיח לא היה קשה לכעוס, אלא שלא כעס כלל. לעומת זאת, היה רך לרצות, עד מאד. עד כמה מבהיל הדבר:

כאשר שב המשגיח מהניתוח בחר"ל והטיפול בקרינות, ומראהו שונה לבלי הכר, פגש פעם באחד ממסדרו. חלת, לא הכירו בתחילה, ומשהכירו, נדהם ונאלם. המשגיח ראה שבגינו נגרם צער לאדם, ומיהר לבקש ממנו מחילה על מראהו!

קל לרצות היה. ובכל זאת פיסר מרן ראש הישיבה יבלח"א, שהמשגיח היה עולה ורן עמו ממי חייב הוא לבקש מחילה וכיצד - על בחתנו שהיו אלו סוגיות סבוכות של שיקולי בעד ונגד, כבוד הישיבה ותועלת התורה, ובחינה ובריקה, והתועלת והתוצאה - הנה, זהו מוסר!

ובשהמשגיח, שכאלו היו ימיו ושנותיו, ובאלו ארוחותיו ודרכיו, שב מהטיפול הכימי ללא הדרת פניו והמחלה האיומה מקננת בקרבו, ובמפי המון תלמידיו אמו "עד עתה טיפחנו את החצוניות, ועתה מורים לי לבחון את הפנימיות" - זהו מוסר.

★

היה מי שראוי לו להוכיח, על ליעוד המוסר.

חייל על המשמרת

עוד תמקידים לו למשגיח. רבדים עליהם עליו להשגיח, אותם עליו לתבוע, ובחסרונם - עליו להוכיח.

אחד מהם, חיוני - אך קשה. מצד אחד עליו להגר לעצמאות מחשבתית, הגיל - גיל המחשבה העצמית, לימוד התורה עצמו מביא לבחינה וביקורת, אימות ועימות, ומן הצבר השני עליו לדרוש ציות וכפיפות, משמעת והליכה בחלם.

המשגיח, כמשגיח, פעל בשתיהם. הוא שחה

המשך יחד נאמן כ"ז בתמוז תשמ"ז עמוד 6

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

מוסף שבת קודש - תשמ"ז 43 - מטות מסעי : יתד נאמן (2){2} עמוד מס : 6 הודפס ע"י אוצר החכמה

והדריך, פקח עינים והבהיר מחשבה – והוא פיקח ועמד על המסמר, בסיורים תכופים ובבדיקה מחמירה, בעירנות ובהקפדה.

וכולם צייתו. כחיילים ממושמעים. שעל כן ידעו, שלפניהם ניצב חייל.

אין זו הגדרה שלו, ולא הגדרה שאולה. זוהי עדות בעל דין, ועדות נאמנה. כשהמשגיח, שסדר יומו עמוס לעייפה, הוזמן להשתתף באיושרו אסיפה, ענה למטלפון: אנא, ברר שוב האם השתתפותי נחוצה – כי אם יש הכרח, הרי אני חייל, שלמקום שהוא נשלח, לשם הוא הולך.

וכאשר בא המשגיח לכנס ועד, אחר מתוך העשרים ושלשה, ומצא שבאו רק שני בחורים – לא דחה את המועד ולא ביטל את הועד. הוא ישב ומסרו, בשליחותו ובהרחבתו.

וכאשר יום כנסי הסברה לנשים אודות חליכות הבית, והעידו לו שאין הענין לפי כבודו, ענה, שכבודו שלו אינו מהווה שיקול. הוא חייל, וזו אחת ממערכותיו.

וכאשר טילפנו אליו כמרם אחת והרצאות, וסיפרו לו שהוסיפו רק שתי נשים, ולא כראי לו להטריח עצמו, ענה ואמר – חלילה, אבוא להרצות בשבחה. שהרי חייל הוא. לנשים הודה על שטרחו והוסיפו, שהרי הן אינן חיילות, ואת סירחת הזולת גם להוקיר...

השתעבדות מרצון

אוצר החכמה

בחור נערך מוועד וביקש מהמשגיח להשלימו לו. המשגיח נענה ברצון, שהרי משועבד הוא לתלמידיו. אלא שהתקשה בבחירת הזמן – ואף זה נמצא לה ביום נישואי בנו...

אוצר החכמה

וכשסב המשגיח מחוץ לארץ, חלש ומותש ומתייסר ביסורים – היה בהיכל הישיבה תוך שעה מדרתו מן המטוס, שהרי חייל הוא. ולעת ערב ביקש לקרא לבחור עמו היה צורך לשוחח, והשיחה נקבעה על ידו לתשע בלילה, הגם שהיסורים מתחילים להתגבר. והוא ישב והמתין, והבחור איננו... הוא המתין חצי שעה, ושעה, ושעה וחצי, ביסורים מחרידים והולכים. סוף סוף הופיע הבחור – והמשגיח קיבל את פניו בשלוה ובנועם, שהרי הוא משועבד לתלמידיו...

כך לאחר שובו מהנסיעה, וכך לפני הנסיעה. ביום הנסיעה מסר את הוודעים כרגיל – ומצא פנאי לקרא לבחור לשיחת עידוד שנמשכה חצי שעה!

כך לפני הנסיעה ואחריה, וכך במהלכה – התענין ויעץ, החליף מכתבים וקלטות הרכה מהם והבא, ושלח להודיע לבחור שהוא מתפלל עליו שלש פעמים ביום, והעיקר שימשיך להתחזק.

אוצר החכמה

כי הוא משועבד מרצון, לתפקידו ולייעודו.

ופעם, בערב יום כיפור, התעוררה ב"אל המקורות", בעיה שנזוקקה להדרכתו של המשגיח. הרב שמחה כהן, מראשי "אל המקורות", עלה אל המשגיח בערב היום הקדוש, ומצאו נתון בחרדת הדין – ועם כל זה, נפנה המשגיח בשלוות נפש מופלאה, האזין, שקל, ויעץ במנוחה. שהרי חייל הוא, ונקרא למשימה. משהדריך והורה, שב ועטה את אימת הדין הממשמש ובא.

לפקודה

אוצר החכמה 1234567

מאר מישגע, שח הגאון רבי יששכר מאיר, ראש ישיבת נתיבות: שנים ארוכות שימש כמשגיח בישיבה – מבלי שיטרח להבטיח לעצמו מדרך כף רגל בהנהלתה.

ולא רק לישיבה שבא אליה מן המוכן. המשגיח היה ממייסדי אחת הישיבות בנגב, ייסר וטיפח והדריך והשפיע, ומשראה שהישיבה מתבססת ואיתנה – הדיר ממנה רגליו והניחה לראשיה. כבר לא צריכים אותי שם, אמר. לא בכאב, אלא בשמחה.

וידוע, שהמשגיח יסד תלמוד תורה, ועיצב את שיטת הלימוד בו, ונשא בעולו ויצא לאסוף כספים בשליחותו, משימה כבדה ומנוגדת לאופיו. ומקובל היה, שעל תעודות הת"ת חותם המחנך – והמשגיח, כנשיא הת"ת. כבוד הוא לתלמוד תורה, והוקרה למשגיח. כך הבינו הכל, פרט למשגיח. הוא חתם בעד, כל עוד עקב אחר כל תלמיד ותלמיד. משהתמנה למשגיח בישיבת פונוביז', ותשומת לבו הוסבה – הפסיק לחתום על התעודות, למרות שעמד בראש הת"ת, ולמרות שנשא בעולו שהלך והכביד בכל שהלך הת"ת והתפתח. לחתום כעד אינו יכול, וליטול כבוד אינו רוצה. שהרי גם אם מפקר הוא, אינו קצין...

מילוי מקום

וגם בתלמוד תורה, חייל היה. כשיסדו ולא נמצא

הגה"צ רא"א רסלר זצ"ל עם תלמידו, המשגיח זצ"ל

מקום לימוד – הקצה בינתיים את דירתו ללימודים. וכשנערכו מלמדים – לא נרתע מלשמש כממלא מקום, לימים ושבועות רצופים, עד לחודש ימים. שהרי חייל הוא, ועמוד הכן לשירות.

★

היה מי שראוי לו להוכיח ולתבוע ציות ומילוי דרישות.

"כאילו ילדו"

ועוד תפקיד למשגיח, עוד משימה. היא מוטלת על כתפי אדם אחד, וכל באי עולם לא יוכלו לעשותה.

אם יתאספו כל באי עולם, אמרו חז"ל, לא יוכלו לברוא יתוש. והמשגיח אמור ליצור אדם. שהרי המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו, ולשנות מידה ממדותיו – אמר רבינו ישראל מסלנט – קשה מלמוד את כל הש"ס.

והמשגיח עמד וכלי אומנותו בידו, משנת רבו הרב רסלר ורבותיו לפניו, ובתן נבכי נפש וגילה צפונות, איחר מרוסות תביות וטיפח נטיות עלומות. לישט וגיבש כל מידה נכונה, כל מידה טובה. באדם עצמו, ובין אדם לחברו. לא בכדי, אמר, פתח רבי יהודה את תורת רבו במיקבץ שיחות על הנושא בעול עם חברו.

והתלמידים קיימו וקבלו, כל ביקורת והדרכה. שהרי עמדה לפניהם דוגמה חיה.

"הנני"

אם המשגיח מוצא לעצמו פנאי, בעיצומם של נישואי בנו, להסתודד עם אברך ולהציע שידוך לבתו, ולהראות לו על הבחור ולהכביר מלים בשבחו –

אם נקשו על רלת ביתו באחת עשרה בלילה והזמינוהו למסיבת תנאים, והוא קם והלך בכמונות תרף תזכורתה של הרבנית תליט"א, שהוא אמר היום ארבע שיעורים ושיחה כללית –

אם אמר לחתנו, שבא להודיע בו בעת מחלתו הקשה, שאינו חש בטוב – וביקש ממנו שיואיל לבקש מהרבנית תליט"א תרופה לשיכוך כאבים, משום שאין בבתו אף לקום וליילה – ולפתע ראה תלמיד ניצב בפתח, וקם ממקומו, ורץ לקראתו, וחבקו בחום –

★

כי אז, היה מי שראוי לו לתבוע עמל מידות, לתבוע נשיאה עם הזולת בעול.

עיקור ה"אני"

יכול היה המשגיח לתבוע מן הזולת, משום שתבע מעצמו.

יתר על כן, יכול היה לתבוע, משום שלא תבע לעצמו.

העיד הרה"ג ר' מאיר הכהן מונק שליט"א, יד ימינו של המשגיח בת"ת תורת אמת, שליווהו משך שנים ארוכות, ומעולם, מעולם לא שמעו הוגה את המילה "אני".

"צריך לעשות", "יש לפעול", "ראוי להמנע", "חייבים לשקול".

ה"אני" לא היה קיים. נשלם והוצפן.

כאשר ישב המשגיח לילות כימים לסדר ולהגיה ולערוך את כתבי רבו, כרבי המכתב מאליהו, בצוותא חדא עם הגר"א כרמל יבלח"א, התאכסן הרב כרמל בביתו, והיה זה מוכן מאליו.

וכאשר מטבת הישיבה נסגר לחג הפסח, בתקופת הצנע הרחוקה, ערך המשגיח סדר פסח לכל הבחורים שנשארו – קבוצה גדולה – בביתו בן החדר האחר. ואורח שנקלע לישיבה הצנועה, בהיותו בטוח, שזהו סדר פסח של מטבח הישיבה. לא ניכרה בו סמכות של בעל הבית, לא היה בו ה"אני".

וכאשר פנה בחור, אורח נוטה ללון, אל המשגיח וביקש את רשותו ללון בישיבה, ענהו המשגיח: אין בסמכותי להרשות ללון בישיבה, אבל בחפץ לב אציע חדר פנוי בביתי. לא שהיה חדר פנוי בבית, אבל הוא פנה לרווחת האורח...

בקשה מהחתן...

לא רק ה"אני" הודחק, אלא אף כל סביביו.

המשגיח אירס את בתו, השמחה שרתה במעונו. החתן הוזמן לשבות שבת ראשונה במחיצת חמי והגרזל. התכונה היתה רבה.

לפתע, מתקשר המשגיח אל החתן. הוא שואל, האם יאות לרחות את בואו בשבוע: הגיעה אליו פניה לארח על שלחנו בעלת תשובה, ויש להקריש עבורה תשומת לב מלאה...

מילא, החתן הגיע לשבת הבאה. אבל יש חן, שכו מבקש כל אדם לתגוז בחברת משפחתו הגדולה. בתג החירות, בליל הסדר, מיסב הוא ומצווה להגיד לבניו ולבני בניו, לספר ביציאת מצרים, להודות ולהלל.

משפחתו של המשגיח גדלה, בלעה"ר, בניו, וחתניו, ונכדיו, כ"י – והנה, מקבלים החתנים פניה ומשאלה. אולי יאותו לחוג את ליל הסדר בבית הוריהם – כדי לאפשר לקבוצת בעלי תשובה לחוות את הליל הנשגב במחיצת המשגיח...

וכשחלה והת"יסר, ושהה בחו"ל לרישוי, ובארץ תרדו וראנו – הגיעו ממנו מכתבים... לבעלי התשובה הזקוקים לעידוד והדרכה. למשפחתו – קשתה עליו הכתיבה, הם – חוקה עליהם שיכינו...

★

היה מי שיכול היה לתבוע, להתעלות מעל ל"אני".

ראוי - ולא כמוחזק

היה מי שראוי היה לתבוע.

והוא – תבע!

כן – אכל כיצד?

ביום הזכרון של הרמ"ל זצ"ל, נסע המשגיח עם מנין אברכים מתלמידיו, להתפלל תפילת ותיקין על הציון הקדוש. לא היה עמם ספר תורה, ובחזרתם – השעה היתה קרובה לתשע – חשב המשגיח להכנס לביכנ"ס "יחוי כלה" הסמוך לביתו ולישיבה ולשמוע קריאת התורה – והחליט שלא לעשות כן, ולהרחיק ללדרמן הרחוק יותר. וגיטוקו עמו: יתכן, שבחורים מאחרי קום מהישיבה מתפללים עתה ב"יחוי כלה", ואם יראוהו – יכלמו.

"ותפקידי להוכיח, ולא לבייש"...

ופעם, כשביקש לשוחח עם בחור, פנה לחדרו. משמשמע קול שירה בוקע מן החדר – מיהר לשוב על עקבותיו.

ופעם, כאשר בחור – והוא כהן – איחר לישון ולקום ונעדר מן התפילות, נינס אליו המשגיח להוכיחו. כיצד הוכיחו?

"הברכת כהנים שלך, חסרה לי בתפילתי"...

וכאשר בחור התרשל בלימוד מוסר, פנה אליו המשגיח. הוא לא הוקיע, לא תקף, לא ייסר. הוא מנה בפניו את מנוון ספרי המוסר, ורן עכו על ייחודו והועלתו של כל ספר. "תגיד" דנו ושקלו, הגיעו להחלטה ובחרו את הספר...

★

תמהני, אמר רבי אלעזר בן עזריה, אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח.

רומה, שהברנו מי שיודע להוכיח.

אבל שם בגמרא, שורה לפני כן, אמר רבי טרפון, תמהני, אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה.

ועל כך, יש לעמול...

כל מצב שהארם נמוצא בו " ניתן לו משמים לנצלו לעבורת הבורא. גם מצב של מחלה ויסורים וחלשת הגוף ניתן לארם כדי שיעבור את הבורא מתוך מיצרים ומגבלות אלה. חיזוק קטן בתפילה ואמונה ובטחון במצב זה - נחשב בשמים כמעשה גדול ועצום, כי "פעם אחת בצער כמאה פעמים שלא בצער" וביאר מו"ר הגה"צ רא"א רלסר זצ"ל בשם אביו זצ"ל (עי' מכתב מאליהו ח"ג עמ' 14) שזה נאמר גם על צער בלשהו, כי חרי רז"ל אמרו (ערכין ט"ז): "עד היכן תכלית יסורין... אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלוש ועלו שניים" והיינו שצריך להכניס את ידו עוד פעם לכיס - גם זה נחשב ליסורים.

ואם נוסף עוד קצת צער, אז נכפל השכר שוב פעם במאה, היי בעשרת אלפים, ועל ידי קצת צער נוסף שוב נכפל במאה (הרי ס"ה במליון, וכן הלאה.

אם כן, אין לנו תיאור ושיעור עד כמה גדול השכר על עבורת השי"ת שעושים מתוך מאמץ במצב של יסורים וצער גדול. במצב זה מעט תפלה ומעט לימוד תורה ומעט חיזוק באמונה ובטחון - ערכם הוא רב מאד בשמים. ואפשר במעט זמן לפעול מה שצריך במצב רגיל שנים רבות.

בעיקר צריך להתחזק באמונה ובטחון שהכל משמים "ואין אדם נוקף אצבע מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה" (חולין ז:) ומכיון שכל שמץ של יסורים וכאב משמים הם - אם כן וראי זה לטובה, כי "כל מאי דעביד רחמנא לטוב עביד", אלא אנחנו לא מבינים עכשיו איך שזה לטוב, זה יתגלה רק לעתיד לבא. כאשר גם על הרעות נברך הטוב והמיטיב (עי' פסחים נ.) ושכר הבטחון הוא גדול מאוד. ובזכות הבטחון יסלק הקב"ה את ההסתר והיסורים (שניתנו כדי שהארם יתנסה בבטחון) כדברי הרבינו יונה במירושו על משלי (ג, כ"ו), ובוטח בה' ישוגב מן הצרה בשכר הבטחון, אע"פ שהיתה הצרה ראויה לבא עליו. ועוד שם "וכן אם גברו עליו צרות, ונכנע מפניהם, ובטח על רחמי השם, כי ירחם עליו ומפני צרותיו, ומפני הכנעתו, ומפני הקורתו על השם", אם כן, מצב של מחלה ויסורים הוא הצת והארגר להתחזק בבטחון.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
מוסף שבת קודש - תשמ"ז 43 - מטות מסעי: יתד נאמן (2){2} עמוד מס: 7 הודפס ע"י אוצר החכמה